

Flera organisationer för dialog med Systembolaget genom Rättvis vinhandel-kampanjen. Afrikagrupperna tycker inte att Systembolaget gör tillräckligt mycket för vinodlarna.

FOTO: KERSTIN KARLSSON/SCANPIX

Kritik mot Systembolagets arbete för rättvis vinodling

Systembolagets butiker säljer dagligen viner som producerats under omänskliga förhållanden. Flera organisationer för nu dialog med Systembolaget, som uppmanas att ta sitt ansvar för situationen på vingårdarna. Men Afrikagrupperna är kritiska till att Systembolaget inte inkluderar fackföreningarna i sitt arbete för bättre villkor.

BIRGITTA STOLT • inrikes@fria.nu

De flesta lantarbetarna i Sydafrika lever precis som före demokratins införande 1994, i fattigdom. Minimilönen för en lantarbetare är på cirka 1316 rand, vilket kan jämföras med ungefär samma summa i svenska kronor. Inkomsten räcker inte till mat, kläder, skolvigter eller transporter. Och just transportavgifterna blir höga då vinodlingarna alltid ligger en bit utanför stan.

– Liksom under apartheidtiden får vissa arbetare fortfarande betalt med alkohol, trots att det idag är olagligt. Kvinnor utgör två tredjedelar av arbetskraften, men får ofta bara säsongarbete. Trots

lika arbete får de lägre lön än männen. Bostaden tillhandahålls vanligen av vingården i den fast anställda mannens namn. Förlorar mannen arbetet eller avlider, blir hela familjen bostadslös, säger Viktoria Olausson, informatör för Afrikagrupperna i Sydafrika.

AFRIKAGRUPPERNA FÖR EN dialog med Systembolaget genom Rättvis Vinhandel-kampanjen, som FRIA tidigare har skrivit om. Viktoria Olausson säger att Systembolaget hävdar att Afrikagrupperna är proaktiva, men hon poängterar att de gång på gång endast har agerat efter att

specifika missförhållanden exponerats i medierna.

Men Lena Rogeman, CSR-ansvarig på Systembolaget, säger att de bedriver ett bra arbete för att förbättra villkoren.

”Att ta ansvar för att de produkter vi säljer är framställda på ett etiskt sätt, är en av målsättningarna med det CSR-arbete som Systembolaget för några år sedan startade tillsammans med de nordiska alkoholmonopolen i Norge, Finland, Island och Färöarna. Ett resultat av detta samarbete är den uppförandekod som vi senast 1 januari nästa år inför i våra inköpsvillkor med dryckesleverantörer och producenter.”, skriver hon på Svt Debatt den 30 mars i år, som svar på den kritik som Afrikagrupperna riktat mot Systembolaget.

AFRIKAGRUPPERNA HAR vidare uppmanat Systembolaget att kräva ackreditering av gårdar enligt den sydafrikanska etiska koden WIETA. Systembolaget är istället medlemmar i den internationella CSR-organisationen BSCI, Business social compliance initiative, vilket innebär att de utesluter fackföreningar och annan arbetarrepresentation. BSCI innehåller inte krav kring vettiga bostäder

Verktyg för rättvis vinodling

- Sydafrikanska etiska koden WIETA, Wine industry ethical trade association.

- BSCI, Business social compliance initiative, en förening endast företag kan gå med i.

- CSR står för Corporate social responsibility och bygger på krav på företagens ansvarstagande i samhället med hänsyn till sociala, etiska och miljömässiga aspekter.

och mammaledighet med flera konkreta krav, berättar Viktoria Olausson.

EMY ÅSLUND, som är aktiv i kampanjen Rättvis vinhandel, berättar att Systembolaget träffade fackförbundet Sikhula sonke år 2010, efter påtryckningar från Afrikagrupperna och DFSA. De berättade då om arbetet på vingårdarna och de brister som finns.

– Systembolaget lovade i mötet att en dialog med fackföreningar skulle ske innan uppförandekoden antogs, vilket inte har skett. Systembolaget förlitar sig för mycket på producenter och inkluderar inte fackföreningar i sitt CSR-arbete, säger Emy Åslund, aktiv i Afrikagruppernas kampanj Rättvis vinhandel.

Viktoria Olausson på Afrikagrupperna tror inte på någon bojkott utan tycker att vi ska fortsätta köpa viner, men komma ihåg att ställa krav:

– Berätta för Systembolaget att du bryr dig som konsument och att du tycker att de ska lyssna på arbetarna och involvera deras organisationer som fackföreningar i sina etiska riktlinjer.

FRIA har förgäves försökt att nå ansvariga på Systembolaget för en kommentar. ★

HALLÅ DÄR...

... Jenny Wik Karlsson, förbundsjurist på Svenska samernas riksförbund, angående veckans dom i det så kallade Nordmalingsmålet, en strid mellan ett antal samebyar och 104 markägare i Nordmalings kommun, som har pågått i 14 år. Samer från byarna Vapsten, Ran och Umbyn vann målet mot markägarna i Högsta domstolen, och får rätt att bedriva renskötsel på deras mark.

EVA OLSSON • eva.olsson@fria.nu

Hur reagerar du på domen?

– Med ganska stor lättnad eftersom man nu kan lägga den här långa processen bakom sig och gå vidare.

– Och domen har inte bara betydelse för de drabbade samebyarna utan det finns delar i HD-domen som säger att den även kommer gagna det samiska samhället i stort.

Vad får det här för juridiska konsekvenser?

– Min förhoppning är att konsekvenserna blir att vi slipper sådana här tvister i domstol och kan hitta andra mekanismer för att lösa dem. Det pågår liknande juridiska processer och vi hop-

pas att den här domen ska ha inverkan på framtida tvister som rör sedvanerätt och urminneshävd, eftersom den ska vara vägledande. Men vi måste analysera vilka de juridiska konsekvenserna blir mer ingående. Det är svårt att säga nu.

Du säger att ni måste hitta andra mekanismer än domstolar för att lösa tvister, vad innebär det?

– Det kan vara att skapa dialog och dela kunskaper och erfarenheter med varandra. Vi vet att både markägarna och samerna har väldigt dålig kunskap om varandra så det gäller att försöka överbrygga de kunskapsklyftorna. Det pågår

Det här innebär att man slår fast en princip som gör att samernas rättigheter stärks.

samtal mellan LRF och SSR nu om ett samverkansprojekt.

Du har sagt att det här även kan ha en internationell betydelse, på vilket sätt då?

– Jag menar inte att det har en direkt påverkan på internationell nivå men det här innebär att man slår fast en princip som gör att samernas rättigheter stärks vilket vi hoppas leder till att riksdagen och regeringen ser över sin politik på hur de lever upp till de internationella åtagandena. Men också att det skickar en signal till andra länder när man pratar om urfolksrätten och bestämmanderätten att nyttja naturresurser. ★